

1944
2060-2
96

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА У ЛАТВІІ

папулярна - навуковы, пэдагогічны і літаратурна - грамадзкі штомесячнік.

Янка Купала 1882—1932

„Я буду жыць! — бо я мужык!“

Зьмест папярэдніх 10-ці нумароў часопісу „Беларуская Школа ў Латвіі“

№ 1, кастрычнік 1926 году: 1. Дзвінская беларуская пачатковая школа—1 балонка. 2. Рэдакцыя—Да чытачоў—1 бал. 3. Агульны сход сяброў Дзвінскага Аддзелу „Т-ва беларускіх вучыцеляў“—2 бал. 4. Мэтодалёгія і практыка — 5 бал. 5. **Буцавіцкі** — Праца Станькаўскай школы 4-х годкі за 1-е паўгодзьдзе 1925-26 навучальнага году—5 бал. 6. **Кастусёнак**—Беларуская пачатковая школа у Люцыну—7 бал. 7. **Дзяменскі** — Расейцы гвалтам забіраюць нашых дзяцей у сваю школу—8 бал. 8. Грашовыя складкі на выданьне штомесячніка „Беларуская Школа у Латвіі“—8 бал. 9. **А. Барткевіч** — Вызаў на падтрымку штомесячніка „Беларуская Школа ў Латвіі“—8 бал.

№ 2, Лістапад 1926 году: 1. **Малады Беларус**—Лыжка дзёгцю ў бочцы мёду—9 бал. 2. **Вучыцель**—Сход Рады Беларускага Аддзелу—11 бал. 3. **К. Езавітаў**—Праўленьне „Латвійскага Вучыцельскага Хаўрусу“—13 бал. 4. **Буцавіцкі**—Мэтодалёгія і практыка — Праца Станькаўскай школы 4-х годкі за 1-е паўгодзьдзе 1925-26 навучальнага году—14 бал. 5. „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—16 бал. 6. Першы агульны Сход-Зьезд „Т-ва беларускіх вучыцеляў — 16 бал. 7. **К. Езавітаў**—Паведамленьне Цэнтральнага Праўленьня „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—21 бал. 8. **К. І.**—Беларускі Дзяржаўны музэй у Менску—23 бал. 9. Навукова-архіўная праца на Беларусі—24 бал.

№ 3 (1), студзень 1927 году: 1. **К. Езавітаў**—Асьветныя патрэбы беларусаў у Рызе—25 бал. 2. **Кастусёнак**—Дзвінская беларуская гімназія зьбірае сродкі на дапамогу бяднейшым вучням—26 бал. 3. **Буцавіцкі** — Мэтодалёгія і практыка. Праца Станькаўскай школы 4-х годкі за 1-е паўгодзьдзе 1925-26 навучальнага г. — 29 бал. 4. Статут „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—33 бал. 5. Нарада рэктараў вышэйшых навучальных устаноў Беларусі — 38 бал. 6. Прыватная беларуская школа у Люцыншчыне — 40 бал. 7. **Дзяменскі** — Зьбірайце грошы на падтрымку вучняў — 40 бал.

№ 4 (2), люты 1927 году: 1. **К. Езавітаў** — У беларускай моладзі не павінна быць настрою роспачы—41 бал. 2. **Кастусёнак** — Зацьверджаньне новае беларускае школы—42 бал. 3. **Люцынец**—5-цігодзьдзе Люцынскае беларускае пачатковае школы—42 бал. 4. **Ізабелінец**—На чым трымаецца „польскасьць“ у Латвіі—43 бал. 5. **М. Талерка** — Да гісторыі Келаўскае пачатковае школы — 44 бал. 6. **К. Езавітаў**—Наша бліжэйшая нацыянальная задача—46 бал. 7. **Дзяменскі** — Спэкуюць нават на самагубстве вучаніцы—48 бал. 8. **Буцавіцкі** — Мэтодалёгія і практыка. Праца Станькаўскай школы 4-х годкі за 1-е паўгодзьдзе 1925-26 навучальнага году—49 бал. 9. **Магілёўская мэтадычная камісія**—Мэтадычны ліст аб навучэньні грамаце—51 бал. 10. **К. Езавітаў**—3 жыцьця беларускага мастацтва „Адгукі Сярадкі“. М. Талеркі—53 бал. 11. **К. Езавітаў**—„Птушка шчасьця“—53 бал. 12. Новы выдатны беларускі драматург Е. Міровіч—рэжысёр Дзяржаўнага Беларускага Тэатру у Менску — 54 бал. 13. Падручнікі для беларускіх школ у Латвіі—56 бал. 14. Добры прыклад для нашых настаўнікаў — 56 бал. 15. Народны дом і бібліятэка-чытальня—56 бал. 16. Новая беларуская часопіс — 56 бал. 17. Падзел людзей паводле мовы—56 бал.

№ 5 (3), сакавік 1927 году: 1. Памёр першы Прэзыдэнт Латвіі — Ян Чакэтэ—57 бал. 2. Спачувальныя тэлеграны беларусаў—58 бал. 3. Акт на Беларускіх Настаўніцкіх курсах—58 бал. 4. Урачыстасьці у Дзвінскай гімназіі з паводу сьмерці Прэзыдэнта — 58 бал. 5. Стыпэндны імя Я. Чакэтэ—58 бал. 6. **Н. Пінская**—Сход Рады Беларускага Аддзелу—59 бал. 7. Статут „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—59 бал. 8. **Пісарчык**—Мэтодалёгія і практыка. Выразнае пісаньне—61 бал. 9. **Індравец** — Першая мэтадычна-педагагічная сходка настаўнікаў Прыдруйшчыны—63 бал; 10. Сход Цэнтральнага Праўленьня „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—64 бал. 11. Сьпіс членаў „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—65 бал. 12. Па-сяброўску — 65 бал. 13. Не па-грамадску—65 бал. 14. Статут Шылаўскае беларускае прыватнае пачатковае школы „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“—66 бал. 15. Статут Рыскай беларускай прыватнай дадатковай (для дарослых) школы „Т-ва беларускіх вучыцеляў у Латвіі“ — 67 бал. 16. **К. Пажытнаў** — Што такое праўдзівы каапэратыў—68 бал. 17. **Бацька з Прыдруйшчыны**—3 жыцьця беларускіх школ у Латвіі. Вучні ужо ідуць у пастухі—70 бал. 18. Зьмены у Рыскіх беларускіх пачатковых школах — 70 бал. 19. **Адзін з бацькоў** — Рамесьленныя клясы пры 1-й Рыскай беларускай школе—71 бал. 20. **Вучыцель**—Вясковыя школы ня маюць кавалачка зямлі—71 бал. 21. **Настаўніца** — Вучні ня могуць купляць ні сшыткуў, ні кніжак—71.

Грамадзяне! пасылайце падпісную плату за штомесячнік „Беларуская Школа ў Латвіі“ на адрас: „Bielaruskaja Škola u Latvii“ Rīgā, pasta tekošs rēķins № 10919.

05
96

1944
2060-

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА У ЛАТВІІ

папулярна - навуковы, пэдагогічны і літаратурна - грамадзкі штомесячнік.

Падпісная плата:

ў Латвіі да канца году —
Ls 3, за межы—1 ам. даляр,
або 5 лат. На месяц з пе-
расылкай 50 сант. Адзін №
у кіосках 50 сант.

Падпісную плату пасылаць
на бягучы рахунак штоме-
сячніка:

Riģas pastā, tek. reķina № 836.

Адрас Рэдакцыі і Канторы:
Рыга, Ільінская вул., 20 к. 25.

Паштовы адрас:
Latvijā, Rīgā, pastkast № 1362.

Рэдактар па справах часо-
пісу прыймае па ўторках
ад 14-ці да 16-ці гадзін.

Надсылаемыя рукапісы па-
вінны быць чытэльна на-
пісаны, або надрук. на піш.
машынцы (**пісаць і друка-
ваць толькі на адным баку.**)

Рукапісы назад не зьвяр-
таюцца.

Аплачваць аўтарскія гона-
рары Рэдакцыя пакуль што
ня мае магчымасьці.

№ 2 (12).

Рыга, ліпень 1932 году.

Год VI.

Вялікага беларускага паэту і барацьбіта за лепшую долю працоўных, грамадзяніна Янку Купалу, вітаемо з 50-тымі угодкамі!

Пяцьдзсят год таму назад, 25 чэрвеня 1882 году, па старому стылю, або 7 ліпеня па новаму, у сямейцы дробнага арандатара Домініка Луцэвіча, нарадзіўся хлопчык Янка. Цяжка складалася жыцьцё Домініка Луцэвіча: з насіжанае зямелькі бацькоў, якую апрацоўвала сямья Луцэвічаў у Пясках Ігуменскага павету, сагнаў іх князь Радзівіл; бадзяўся бацька малага Янкі з аднога панскага засьценку ў другі, пераходзіў з павету ў павет, з Меншчыны ў Віленшчыну, і ўсюль цягнуў за сабой сваю сямейку; паспрабаваў было Домінік вырвацца з панскае няволі ў горад, купіў неяк каня і пачаў працаваць фурманам у Менску, але ня здолеў утрымацца ў горадзе і зноў пашоў працаваць на паноў. У такіх абставінах рос і гадаваўся малы Янка, наш будучы паэта. Сыстэматычнае асьветы ён не атрымаў, а, у пераходах з мейсца на мейсца, займаўся то з адным вучыццям, то з другім, шмат чытаў, а яшчэ больш назіраў і ўпітваў ў сябе ўражаньняў і настрояў. Крэпка хацелася хлапцу вучыцца — трапіўшы ў Беларучскую пачатковую школу, ён скончыў яе за адзін год, — але бацька паслаць яго далей у навуку ня змог.

Крыўда і гнеў накіпалі ў душы маладога разумнага хлапца, калі ён раўняў свой соцыяльны стан і свае імкненьні з станам памешчыцкае моладзі, на якую працаваў і ён і бацька. Ад гэтых пэрсанальных параўнаньняў свайго лёсу перайшоў Янка да назіраньняў над лёсам усяго беларускага сялянства, стагнаўшага ў путах эканамічнае і палітычнае залежнасьці ад зямельных магнатаў і падпіраўшае іх царскае ўлады. 18-цігадовым хлапцом пазнаёміўся ён з беларускім пісьменьнікам Ядвігіным Ш. (Антон Лявіцкі, 1866—1922), у якога ўпершыню ўбачыў беларускія кніжкі. Кніжкі гэтыя, штодзённыя назіраньня хлапца, а потым і беларускія рэвалюцыйныя праклямацыі 1904 году — зрабілі на Янку моцнае ўражаньне і назаўсёды вызначылі яго лёс і справу. Ужо ў 1905 годзе зьяўляецца яго першы дру-

каваны верш — „Мужык“, і ўжо ў гэтым вершу, з гневам гаворучы аб цяжкай долі беларускага селяніна і аб здзеках над ім пануючых клясаў, выказвае ён моцную веру ў перамогу сялянства над ягонымі клясовымі ворагамі.

Далейшы літаратурны і жыццёвы шлях Янкі Купалы цесна звязаны з беларускім адраджэнчым рухам і беларускімі грамадзкімі арганізацыямі ў Вільні і Пецярбурзе (сучасны Ленінград). Ён спачатку сапрацоўнічае ў Віленскай беларускай газэце „Наша Ніва“, а потым пераяжджае ў Ленінград, дзе працуе ў выдавецкай суполцы „Загляне сонца і ў наша ваконца“ і, адначасна з гэтым, папаўняе сваю адукацыю, праслухаўшы ў працягу трох год агульнаасветныя курсы Чарняева. Віленскі і Ленінградскі перыяды працы былі найбольш плоднымі ў літаратурнай дзейнасці Янкі Купалы. За гэты час ім напісаны: 1) зборнік вершаў — „Жалейка“, напісаны ў 1905—8 гадох, а надрукаваны ў 1908 годзе; 2) зборнік вершаў — „Гусляр“, напісаны ў 1907—10 гадох, а надрукаваны ў 1910 годзе; 3) драматычная паэма — „Адвечная песьня“, напісаная ў 1908 годзе, а надрукаваная ў 1910 годзе; 4) драматычная паэма — „Сон на кургане“, напісаная ў 1910 годзе, а надрукаваная ў 1913 годзе; 5) бытавая п'еса — „Паўлінка“, напісаная ў 1912 годзе, а надрукаваная ў 1913 годзе; 6) зборнік вершаў — „Шляхам Жыцця“, напісаны ў 1910—13 гадох, а надрукаваны ў 1913 годзе. Пад той жа час напісаны яго творы, надрукаваныя значна пазней: драма — „Раскіданае гняздо“, лірычная паэма-ідылія — „Яна і Я“ ды некаторыя іншыя творы.

Сямейныя апавяданьня дому Луцэвічаў, ўласныя назіраньня Янкі Купалы над жыццём беларускага народу, а таксама і вывучэньне гісторыі Беларусі — вось крыніцы, з якіх чэрпаў сваё натхненне наш паэта. Жаданьне вызваліць беларускі працоўны народ з-пад ярма памешчыцка-царскае ўлады, жаданьне бачыць Беларусь вольнаю дзяржаваю працоўных — вось аснаўны настрой самога паэты, які ён пераліваў праз свае вершы ў сэрца і розум беларускага чытача ў самы гарачы перыяд беларускае нацыянальна-адраджэнчае працы, паміж дзвумя расейскімі рэвалюцыямі 1905 і 1917 гадоў.

Уздым сацыяльнае і нацыянальнае сьвядомасці працоўных Беларусі ёсць, у значнай сваёй частцы, заслуга нашых беларускіх паэтаў, асабліва Янкі Купалы - Луцэвіча, Якуба Коласа - Міцкевіча*) і Цішкі Гартнага - Жылуновіча, якія ўсё сваё жыццё аддалі працоўнай Беларусі. На творах гэтых трох пісьменнікаў узгадоўвалася ўся сучасная перадавая беларуская інтэлігенцыя і сьвядомыя работніцка-сялянскія масы. Гарачы, запаліваючы верш-пратэст Янкі Купалы асабліва ўзварушываў сэрца працоўных і выковываў у іх волю да пераможнага змаганьня.

Мы горача вітаем нашага вялікага паэту і барацьбіта з 50-тымі ўгодкамі яго жыцця і шчыра жадаем яму далейшае шырокае і плоднае працы ў беларускай літаратуры.

К. Езавітаў.

*) 50-цігодзьдзе ад нарадзін Якуба Коласа таксама прыпадае на бягучы 1932 год, але на восень: Якуб Колас радзіўся 22 кастрычніка, па стараму стылю, або 3 лістападу 1882 году, па новаму стылю. У кастрычнікавым ешытку „Беларускае Школы ў Латвіі“ мы прысьвяцім яму асобны артыкул.

Люцынская беларуская аснаўная 6-ціклясовая школа за 10 год працы — з 1922 па 1932 год.

Па перапісу 1920 году ў м. Люцыне было зарэгістравана 1555 беларусаў. У 1921 годзе ў Люцыне было арганізавана аддзяленне беларускага культурна-просветнага Т-ва „Бацькаўшчына“. Гэтае Т-ва ўзялося за арганізацыю ў Люцыне беларускай аснаўнай школы.

Школа была адчынена пастановаю Люцынскай павятовай школьнай управы з 1-га студзеня 1922 году. Кіраўніком школы быў прызначаны Грыгор Плыгаўка, а настаўнікамі—Міхал Іваноў, Стэфанія Васілеўская-Казэка і Пятро Мурнік.

Люцынская беларуская 6-ціклясовая школа у 1931-32 навуч. годзе. У другім радзе сядзяць настаўнікі—пачынаючы з левага боку: Р. Жданка, кс. А. Урбш, Сяргей Казэка, Ц. Карзінаў, Стэф. Казэка і А. Рогайніс; зьлева у апошнім радзе стаіць вучыцель — М. Іваноў.

Школа пачала працаваць у памешканьні латыскай аснаўнай школы ў другую зьмену. З 19 лютага таго-ж году школа заімеала ўласнае памешканьне, да рэчы сказаць, вельмі благое, бо з 5-х пакояў толькі два былі задавальняючымі.

У новым памешканьні прышлося працаваць у дзье зьмены. Утрыманьне памешканья і ўсе гаспадарскія выдаткі нясла Школьная Рада, якая зьбірала для гэтага сродкі ладжаньнем латарэяў і атрымлівала маленькую дапамогу ад Люцынскага адзелу т-ва „Бацькаўшчына“. Толькі з восені 1922 году горад згодзіўся прыняць на ўтрыманьне школу.

Узорная пастапоўка вучэбна-выхаваўчай стараны і дапамога, якую аказвала школа вучням падручнікамі і пісьменнымі прыладамі, здабылі школе значныя сымпаты і сабралі значны лік вучняў. Ад гэтага занепакоілася вялікаруская і польская грамадзкасьць, і навокал беларускай школы ўтварылася няздаровая атмасфэра агітацыі, каб адцягнуць вучняў у рускую і польскую школу і такім чынам зачыніць школу беларускую.

Шмат стараліся гэтыя грамадзкія групы праз сваіх гласных у гарадзкой думе пашкодзіць школе, дабіваючыся скасаванья буд-

жэту на беларускую школу; усё гэта вельмі балюча адбівалася на працы школы, але яшчэ мацней распальвала беларускае грамадства да працы ў абарону школы ад накіраваных на яе ўдараў.

Наймацнейшы наскок на школу быў зроблены ў 1930 годзе, калі дума, складаючы бюджэт, прыняла пастанову, што будзе ўтрымліваць школу толькі да 1 жніўня. Вялікіх высілкаў каштавала Школьнай Радзе, каб атрымаць ад самаўраду на ўтрыманьне тое, што ёй належала.

Становішча школы ўзмацалася толькі пасля выбараў у гарадскую думу вясною 1931 году, калі беларусы правялі ў думу свайго гласнага гр. А. Вярыго.

Да 1 лістападу 1929 году школа знаходзілася ў доме № 21 па Талавійскай вуліцы; з 1 лістападу 1929 году да восені 1931 году яна мела добрае памешканьне у будынку Эпімах-Шыпіллаў, па Нагорнай вуліцы № 12; цяпер школа знаходзіцца ў доме № 54 па Латгальскай вуліцы, дзе калісьці была канцаларыя Люцынскае беларускае гімназіі.

Школа абслугоўвае блізу выключна беларускую беднату гораду. Бацькі вучняў церпяць вялікую нужду, а таму блізу паловы вучняў ходзіць кожнае лета да позьняй восені ў пастухі, што адбіваецца на школьнай працы.

Культурны стан бацькоў нізкі, і вельмі малы процант з іх грамадства. Вучні позна збіраюцца ў школу ўвосені і рана кідаюць ўвясну, каб ісьці на працу і ня галадаваць ў хаце. Троху падросшы, пачынаюць зусім пакідаць школу, часта-густа ўжо з III і IV клясы. Рэдкія вучні пераходзяць у V і VI клясу і канчаюць поўны курс школы.

За дзесяць год існаваньня школы скончылі поўны курс яе, з правамі паступленьня ў гімназію, гэтакія грамадзяне:

1) Ганна Ануфрыева (паступіла ў беларускую гімназію), 2) Уладзімер Максімчык (паступіў у рамесьленную школу), 3) Аўгінья Трахімчык, 4) Аўдоўца Таранава (паступіла ў беларускую гімназію), 5) Дзяменьці Голубаў (у беларускую гімназію), 6) Леанід Іваноў (у расейскую гімназію), 7) Ягор Раклінскі, 8) Мікалай Панькоў (у беларускую гімназію), 9) Альбіна Спружэўская (у латыскую гімназію), 10) Глафіра Іванова (у расейскую гімназію), 11) Сымон Агапаў, 12) Мікалай Калінін, 13) Люба Паўлоўская (у расейскую гімназію), 14) Лізавета Бурцава (у латыскую гімназію), 15) Нікіфар Чарноўскі, 16) Ія Падлубная (у беларускую гімназію), 17) Алесь Пугсева, 18) Мікалай Васільлеў (ўжо скончыў беларускую гімназію), 19) Вітольд Вярыга і 20) Рая Нарвіцкая.

У школе працавалі за мінулыя часы гэтакія настаўнікі, якія зара' выбылі з яе складу:

1. Грыгор Плыгаўка, кіраўнік школы, працаваў — 3 гады.
2. Пётра Мурнік, настаўнік латыскае мовы, — 1 год.
3. Іра Гершэймэйер, настаўніца латыскае мовы, — 2 гады.
4. Лідзія Мурнік, настаўніца латыскае мовы, — 2 гады.
5. Лідзія Чыган, настаўніца латыскае мовы, — 2 гады.
6. Лілія Шміт, настаўніца латыскае мовы, — 1 год.
7. Аўстра Штэйн, настаўніца латыскае мовы, — 3 гады.
8. Ігнат Дэксіс, настаўнік рэлігіі для каталікоў, — 2 гады.
9. Фінаген Фёдараў, настаўнік рэлігіі для старавераў, — 3 гады.

Сучасны пэдагогічны склад Люцынскае школы гэтакі:

1. Кіраўнік школы — Сяргей Казэка, працуе ў школе з 1. XII. 1922.
2. Настаўнік — Міхал Іваноў, „ „ 1. I. 1922.
3. Настаўніца — Стэфанія Казэка (Васілеўская) з 1. II. 1922.
4. „ — Раіса Жданка працуе ў школе з 1. IX. 1922.
5. „ — Арвіда Рогайніс „ „ 1. X. 1931.
6. Законавучыцель — Феафан Барысовіч „ „ 1922.
7. „ — Антон Урбш „ „ 1923.
8. „ — Цімафей Карзінаў „ „ 1926.
9. вуч. маляваньня — Аляксей Гудлеўскі „ 1922.

Лік вучняў, адведываўшых школу ў розныя гады, паказвае наступная табліца:

Клясы:	Вучэбныя гады:										
	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32
Дашкольная кляса		37	28	20	26	21	30	30	45	27	32
I „	54	60	28	22	15	14	16	14	16	18	15
II „	35	27	28	13	18	18	10	16	24	13	15
III „	21	26	19	17	15	19	15	11	6	13	14
IV „	—	12	20	12	12	13	11	12	6	6	5
V „	—	—	9	14	7	9	6	8	7	5	4
VI „	—	—	—	5	7	3	6	4	4	4	4
У с я г о	110	162	132	103	100	97	94	95	108	86	89
Скончыла VI клясаў школы .	—	—	—	4	5	3	1	3	2	2	2

С. Казэка.

(Працяг будзе).

Беларускае Культурна-Асьветнае Таварыства „Бацькаўшчына“ у Латгаліі і ягоная роля ў справе стварэньня беларускае школы ў Латвіі.

(Працяг).

Рэжысуру ў дружыне ўзяў на сябе гр. Сьцяпан Ніканавіч Заліўскі, які аказаўся здольным і належна падрыхтаваным артыстай. Артыстычная грамада дружыны склалася з аматараў, якія раней удзельнічалі ў расейскіх і польскіх спэтаклях, а ўлетку праслухалі курсы Беларусказнаўства.

Драматычная дружына старанна працавала над падрыхтоўкай сваіх пастацовак, як з боку ўдасканаленьня артыстычнае гульні, гэтак і з боку мовы. Апошнюю галіну працы кантраляваў гр. І. Дварчанін, ён-жа быў і суфлёрам дружыны. Рэпэтыцыі адбываліся на сцэне былой гімназіі Браерскай, у будынку якой працавалі і курсы Беларусказнаўства. У сваёй унутрашняй арганізацыі і працы дружына кіравалася асобным статутам, які быў распрацаваны самімі артыстамі і можа аж дагэтуль быць прыкладам таго, як павінны разумець свае задачы і грамадзкія абавязкі артысты Беларускага Народнага Тэатру.

Першая Беларуская Драматычная Дружына пры Т-ве «Бацькаўшчына» улетку 1921 году ў Дзьвінску. У цэнтры другога раду сядзяць: рэжысёр — С. Заліўскі і намесьнік старшыні Т-ва „Бацькаўшчына“ — К. Езавітаў. Зьлева стаіць І. Дварчанін.

Адначасна з Драматычнаю Дружынаю арганізаваўся і першы Беларускі Хор, пачатак якому быў пакладзены на тых-жа курсах Беларусказнаўства. Кіравалі хорам гр. Мікіта Сапега і М. Малько, а сьпеўкі хору адбываліся на Варшаўскай вуліцы, у будынку 3-й расейскай аснаўной школы, якою кіравала гр. Вольга Васільева, адна з слухачак курсаў і сябра Т-ва „Бацькаўшчына“. Хор заўсёды выступаў разам з Драматычнаю Дружынаю.

Першы спэтакль адбыўся 1-га верасьня 1921 году ў зале Дзьвінскага мястовага клюбу. Стаўлена была камэдыя - опэра Ф. Аляхновіча — „На Антокалі“. Першы спэтакль адразу паказаў, што артысты маюць бязумоўныя здольнасьці і шчырае закаханьне да тэатральнае працы: ролі праведзены былі надзвычайна ўдала, праведзена і жыцьцёва - праўдзіва. Пьеса выклікала агульнае задавальненьне і артыстаў шмат разоў выклікалі. Найбольшым посьпехам у публікі карысталіся — сам С. Заліўскі (Язэп) і гр. К. Сямёнава (Зоська).

За першаю пастаноўкаю адбыўся цэлы шэраг іншых: паўторвалі п'есу „На Антокалі“, разучылі і паставілі „Маньку“ — Ф. Аляхновіча і „Паўлінку“ — Янкі Купалы, рыхтавалі новыя пастаноўкі, рабілі выезды ў Рэжыцу, Краслаўку і Бароўку. На адной з паўторных пастановак „На Антокалі“ — 15 верасьня, у зале чыгуноўнага тэатру — быў прысутны тагачасны міністр асьветы, прафэсар Даўгэ, які быў дужа задаволены спэтаклям, хадзіў за сцэну, дзякаваў артыстам і абяцаў беларусам усялякую падтрымку.

Распачаўшы працу рэгістрацыі і падрыхтоўкі вучыццалёў для працы ў беларускіх школах і заручыўшыся прынцыповаю падтрымкаю Дзьвінскае і Люцынскае павятовых школьных упраў у справе арганізацыі з восені 1921-22 навучальнага году беларускіх школ у валасьцях, заселеных беларускім жыхарствам, — Т-ва „Бацькаўшчына“

адначасна распачало захады перад Міністэрствам Асьветы і перад Радаю Міністраў аб стварэньні пры Міністэрстве Асьветы, па прыкладу іншых меншасьцяў, асобнага Беларускага Аддзелу, які ўзяў бы на сябе справу кіраваньня беларускімі школамі. На пасаду кіраўніка Беларускага Аддзелу Т-ва выставіла кандыдатуру гр. Сяргея Пятровіча Сахарава, які ў той час кіраваў расейскай гімназіяй у г. Люцыну.

Першыя захады Т-ва аб стварэньні Беларускага Аддзелу, зробленыя яшчэ ў сярэдзіне траўня месяца 1921 году, скончыліся непамысна: у Міністэрстве Асьветы былі мала інфармаваны аб беларускіх справах, а таму абмежаваліся канцалярскім запросам, ад 8 чэрвеня 1921 году, за № 1561, у якім патрабавалі ад Т-ва: вестак аб пэрсанальным складзе праўленьняў Т-ва, аб лічбе сяброў, аб лічбе школ, якія ўжо працуюць на беларускай мове, аб лічбе беларускае інтэлігэнцыі і вучыцельства, а таксама ўсякіх іншых дадатковых даных, якія абмалёўвалі-б тагачаснае культурна-асьветнае становішча беларусаў у Латвіі.

Т-ва дало Міністэрству Асьветы патрэбныя весткі і 24 чэрвеня паўторна ўзняло пытаньне аб хутчэйшым стварэньні Беларускага Аддзелу. Аднак, задаволіўшы паданую значна пазьней, а іменна — 16 ліпеня, просьбу аб вышэй успамінаных ужо Курсах Беларусказнаўства, Міністэрства Асьветы зноў не знайшло магчымым задаволіць захады аб арганізацыі Беларускага Аддзелу. На гэты раз былі высунуты з боку Міністэрства чыста фармальныя мотывы. — Справа ў тым, што закон аб арганізацыі школ нацыянальных меншасьцяў у Латвіі, прыняты Народнаю Радаю 8 сьнежня 1919 году, у сваім § 8-ым гавора наступнае: „Кіраўнікі Аддзелаў часова прадстаўляюцца на зацьверджаньне прадстаўнікамі партый меншасьцяў Народнае Рады, пакуль ня зьявіцца законнае прадстаўніцтва ад нацыянальных меншасьцяў*). Дзеля таго, што свайго прадстаўніка ў беларусаў ня было ні ў Народнай Радзе Латвіі ні ў Устаноўчым Зборы, дык па літары закону выходзіла, што няма каму, з боку фармальнага, выставіць кандыдата на пасаду кіраўніка Беларускага Аддзелу, а тым самым немагчыма стварыць і самы Беларускі Аддзел пры Міністэрстве Асьветы.

Беларускае грамадства і Т-ва „Бацькаўшчына“ паспрабавалі знайсці выхад з гэтага зачараванага кола шляхам звароту да іншых нацыянальных меншасьцяў з просьбаю аб дапамозе: думалася, што адзін з меншасьцёвых дэпутатаў зможа часова ўзяць на сябе абарону і прадстаўніцтва інтэрасаў беларускае меншасьці. Найбольшыя надзеі ў гэтым сэнсе ўскладаліся часткаю беларускага грамадства на дэпутатаў-расейцаў. Паведзены былі адпаведныя перагаворы, заняўшыя даволі многа часу. Ніхто не даваў адразу выразнага і рашучага адказу, — усе абяцалі: „падумаць“, „парадзіцца“ і затым — „паведаміць“. З першымі гутарылі з расейцамі. Яны, працягнуўшы шмат часу, адмовілі беларусам у падтрымцы, прыслаўшы ад імя сваёй фракцыі дужа войстрае і агіднае пісьмо. Затым гутарылі з немцамі — тыя далі некалькі добрых парадаў, але самі выступіць з захадамі аб адчыненьні Беларускага Аддзелу — „не знайшлі зруч-

*) Глядзі „Закон аб арганізацыі школ меншасьцяў у Латвіі“, надрукаваны цалком у кнізе — „Праграмы беларускае пачатковае школы ў Латвіі“. Рыга, 1925-1926, старонкі 18 - 21.

ным". Потым вяліся перагаворы з жыдамі, якія накіроўвалі беларусаў ад аднаго дэпутата да другога і, урэшце, таксама ўхіліліся ад рашучых фармальных захадаў. Паспрабавалі было беларусы дагута-рыцца з латгальскімі групамі, але ў гэтых было шмат сваіх клопатаў і ніхто з іх дапамагчы беларусам не пажадаў.

У другой палове ліпеня і ў пачатку жніўня 1921 году канчаткова высветлілася, што ў справе стварэння Беларускага Аддзелу, беларусы ня могуць разьлічваць ні на падтрымку меншасьцёвых груп, ні на дапамогу латгальскіх партый. Адзіная надзея аставалася на падтрымку ў гэтай справе з боку самой латыскае большасці і ў першую чаргу на падтрымку з боку сацыялістычнага сэктару Латвійскага Устаноўчага Збору. Перагаворы з латыскімі партыямі былі даручаны аўтару гэтых радкоў.

Першым з латыскіх культурнікаў і палітычных дзеячоў, хто прыхільна і гарача адгукнуўся на просьбу беларусаў аб дапамозе, быў вядомы латыскі поэта Ян Райніс-Плекшан. Ён здаўна ўжо цікавіўся беларускім нацыянальна-адраджэнчым рухам і сачыў за разьвіцьцём беларускае літаратуры, а калі ў Латвіі паўстала Т-ва „Бацькаўшчына“ і паднялася справа аб утварэнні Беларускага Аддзелу — ён ахвотна згадзіўся дапамагчы беларусам у гэтай справе і, са свайго боку, каб падтрымаць захады Т-ва прад Міністэрствам Асьветы, ужо ў ліпені месяцы меў з міністрам адпаведныя гутаркі. Аднак, гэтыя першыя гутаркі, вядзеныя Я. Райнісам, як і першыя захады Т-ва „Бацькаўшчына“, разьбіліся аб фармальную пазыцыю Міністэрства Асьветы, якое вымагала спаўненьня літары закону: каб захады аб Беларускам Аддзеле былі зроблены „прадстаўніком беларускае меншасці“.

У поўнай роспачы ад гэтых няўдач, зайшоў неяк аўтар гэтага нарысу да нашага прыхільніка Яна Райніса, каб адведаць яго і падзяліцца беларускім горам. Ян Райніс пад той час моцна нядужаў і адпачываў ад працы ў парку Дзіцячае Бальніцы на Мітаўскай шасы, дзе ў адным з будынкаў пасяліўся на лета. Ён уважліва і ўсхвілявана выслухаў маё апавяданьне і, нарэшці, на маю просьбу, каб ён згадзіўся зусім фармальна ўзяць на сябе абарону беларускіх меншасьцёвых нацыянальна-культурных інтарэсаў у Латвійскім Устаноўчым Сойме, — адказаў: „Добра! — я вазьмуся за гэтую справу і пастараюся дапамагчы вам!“ Я паціснуў яго руку, шчыра падзякаваў за прыязнь і, папрасіўшы выбачэння за ўскладзеныя на яго турботы, зараз - жа накіраваўся проста на вакзал. Праз два дні, 18 жніўня 1921 году, я ўжо прывёз яму ад Цэнтральнага Праўленьня Т-ва „Бацькаўшчына“ з Дзьвінску афіцыйную просьбу і ўпоўнаважаньне абараняць інтарэсы беларускае меншасці ва ўсіх установах Латвійскае Рэспублікі.

Вось зьмест гэтага дакумэнту:

„Яго Міласьці, Высокапаважанаму Грамадзяніну Дэлегату Устаноўчага Сойму Латвіі, Яну Райнісу.

Высокапаважаны Грамадзянін Дэлегат!

Беларускае Культурна - Прасьветнае Таварыства „Бацькаўшчына“ з вялікаю прыемнасцьцю даведалася аб ласкавай згодзе Вашай узяць на сябе абарону культурна - асьветных інтарэсаў беларускай меншасці ў Латвіі, якую Вы гэтак добра ведаеце і з якой жылі разам з самых малых дзён Вашага жыцьця.

Выказваючы сваю глыбокую падзяку за выяўленыя Вамі цікавасць і прыхільнасць да нашай нацыянальнай школы і асветнай працы, мы, ня маючы ў Устаноўчым Сойме свайго дэпутата, гэтым лістом маемо вялікі гонар і адвагу фармальна прасіць Вас і даручыць Вам абарону нашых нацыянальных інтарэсаў прад Латвійскім Урадам і, ў першую чаргу, прадпрыняць патрэбныя фармальныя крокі да стварэння пры Міністэрстве Асветы Латвіі Беларускага Адзелу.

Прыміце, Высокапаважаны Грамадзянін Дэпутат, запэўненія ў вялікай і шчырай да Вас пашане.

Старшыня Цэнтральнага Праўлення Т-ва „Бацькаўшчына“ —
Ян Харлап.

За сакратара — Канстантын Езавітаў.

Ян Райніс прыняў гэта даручэнне і, ня гледзячы на хворасць, тут жа накідаў праэкт афіцыйнае заявы на імя Міністра Асветы, у якой, асветліўшы са свайго боку становішча беларускае меншасці, паведамляў Міністра аб тым, што прымае абарону беларускіх культурна-асветных інтарэсаў на сябе і падтрымоўвае просьбу Т-ва „Бацькаўшчына“ аб стварэнні Беларускага Адзелу пры Міністэрстве Асветы. Перапісаўшы праэкт сваёй заявы начыста, Ян Райніс у той жа дзень персанальна накіраваўся на прыём да Міністра Асветы*). У архіве аўтара захаваўся пісаны рукою Яна Райніса чарнавы набросак гэтае заявы, клішэ з якога змяшчаецца ў наступным нумару штотомесячніка.

К. Езавітаў.

(Працяг будзе).

Конфэрэнцыя беларускіх вучыцялёў у Дзвінску.

15 чэрвеня ў Дзвінску адбылася Конфэрэнцыя беларускага вучыцельства. На сход з'явілася ўсяго 27 чалавек: з м. Дзвінску, з Дзвінскага павету і з Рыгі; прадстаўнікоў ад вучыцельства з Люцыну і Люцынскага павету не было зусім.

Сход адчыніў С. П. Сахараў, які пазнаёміў сабраўшыхся з тымі пытаннямі, якія трэба абмяркаваць сходу. Старшынёю сходу выбіраецца — М. І. Дзямідаў, а сакрэтарамі — Я. Ф. Кастылюк і М. Слосман. Старшыня сходу М. Дзямідаў зачытвае прывітаньне Беларускага культурна-просветнага Т-ва ў Літве.

Першым заслухіваецца даклад кіраўніка Беларускага Адзелу, У. В. Пігулеўскага, аб становішчы беларускай школы ў Латвіі, у якім ён асабліва застаўнаўліваецца на Вайцюлеўскай школе, якой пагражае зачыненьне, дзякуючы

малому ліку вучняў, і на Люцынскай, у зьвязку з пастановай Люцынскай мясцовай школьнай управы аб аб'яднанні Люцынскіх беларускай і польскай школ у адну аб'яднаную школу агульнага дэпартаменту.

Прысутны вучыцель Вайцюлеўскай школы М. Талерка адзначае, што незначны лік у яго школе тлумачыцца тым, што ў 3-х кілёмэтрах знаходзіцца дзяржаўная Індраўская школа, дзе вучням даюцца абеды, адзежа, абуткі і інш., і наша беднае беларускае сялянства з-за матарыяльных абставін пасылае туды вучыць сваіх дзетак.

Гр. Кастылюк падымае пытаньне аб тым, каб прасіць Міністэрства Прасветы ўвясці ў Індраўскай школе выкладаньне беларускай мовы і даць туды беларускага вучыцеля, бо там ёсць вялікі працэнт беларусаў.

*) Аб надзвычайнай прыхільнасці Яна Райніса да беларускага адраджэнчага руху ўжо адзначалася ў беларускіх выданьнях і таму аўтар на далейшай ролі Яна Райніса ў беларускім меншасцёвым жыцці ў Латвіі не затрымоўваецца. Глядзі: 1) газету „Голас Беларуса“, Рыга, 1925 год — № 15; 1926 год — № № 35, 46, і 49; 2) часопіс — „Школа і Жыцьцё“ № 1, Рыга, 1930, ст. 4 і 30—36; 3) кнігу С. Сахарава — „Гістарычны нарыс пяцігодзьдзя Дзвінскай Дзяржаўнай Беларускай гімназіі за 1926-1927 гады“, Дзвінск, 1927, ст. 3; 4) кнігу К. Езавітава — „Беларусы ў Латвіі“, Рыга, 1927-1932 г., ст. 49—51.

У справе Вайцюлеўскай школы вынесена рэзалюцыя: „Прыняць усе крокі дзеля захавання школы. У дапамогу бяднейшым вучням школы стварыць пры школе пэдагогічны фонд. У фонд адлічаць: з пэнсы кіраўніка гэтай школы штотомесячна па 15 лат і з усіх беларускіх вучыццалёў па 4 лата ў год.

З інфармацыяй аб Люцынскай школе высветлілася, што вучняў у ёй заўсёды бывае ня менш 70—80 чалавек і што яна мае поўнае права на свае існаваньне. Але кіраўнік Адзелу адзначае, што да гэтага часу ні ад пэдагогічнай, ні ад школьнай рады, ні ад бацькоў ён ня мае належных захадаў аб захаванні школы. Каб высветліць справу аб Люцынскай школе Конфэрэнцыя ўхваліла прасіць К. Б. Езавітава, М. І. Дзямідава і С. П. Сахарава выехаць у бліжэйшыя часы ў м. Люцын і там на месцы азнаёміцца са справамі гэтай школы.

Другім быў заслуханы даклад М. І. Дзямідава аб пазашкольнай асьвеце беларускай нацыянальнай меншасці. Доклад быў зроблен у агульных рысах. Докладчык найбольш затрымаўся на неабходнасці пашырэння сеткі беларускіх бібліятэк.

У адкрытых дэбатах на дакладзе, А. М. Барткевіч кажа, што думка добрая, але адкуль узяць на рэалізацыю яе сродкі? —

С. П. Сахараў адзначае, што ня трэба зараз задавацца шырокімі мэтамі, а трэба скарыстаць і актывізаваць ужо тое, што ёсць. Пры кожнай беларускай школе маюцца невялічкія бібліятэчкі; з іх трэба стварыць некалькі перадвільных цэнтральных бібліятэк па райёнам; у такія цэнтры вучыцельства і іншыя могуць прысылаць таксама свае кніжкі і газэты дзеля прачытання. Дзейны вучыцель заўсёды знойдзе што прачытаць сялянину па нядзелям і што даць яму чытаць да хаты. Гр. Сахараў прапануе пакуль што закласці такія цэнтральныя бібліятэкі: 1) пры II Прыдзруйскай беларускай 6-ціклясавой школе, даручыўшы арганізацыю яе гр. Вайвадзішу; 2) у в. Пустыні пры Пустынскім адзеле Т-ва Беларускае моладзі, даручыўшы арганізацыю яе гр. Чэславу Клагішу; 3) пры Кокінскай школе — вуч. Ст. Красьневічу і 4) пры Дзьвінскай беларускай школе — вуч. С. Саўкант. Адначасна гр. Сахараў падмае пытаньне аб выпуску беларускае газэты на сродкі беларускага вучыцельства, з ахварай па 1 лату з кожнага вучыцеля ў месяц.

Прапанова гр. С. Сахарава аб цэнтральных бібліятэках і аб газэце прымаецца аднагалосна. Разам з тым Конфэрэнцыя даручае М. Дзямідаву склікаць у Рызе прадстаўнікоў беларускіх арга-

нізацый для канкрэтнага апрацавання пляна пашырэння пазашкольнае асьветы беларускага жыхарства.

Далей заслухіваецца даклад С. П. Сахарава аб сярэдняй беларускай школе ў Латвіі, у якім адзначае тые посьпехі і тые перашкоды, якія яна сустракала на сваім шляху. Паміж іншым гр. Сахараў адзначае, што вялікая плата ў гімназіях перашкаджае нашаму беларускаму немагчыму сялянству вучыць сваіх дзетак у сярэдняй школе. Але, каб паралізаваць гэта, пэдагогічны персанал Дзьвінскай Дзяржаўнай Беларускай гімназіі ўхваліў прыняць усе крокі, каб павялічыць свае сродкі для звальнення ад платы вучняў з пачатку будучага навучальнага году. Доклад гр. Сахарава прымаецца да ведама.

Далей прыймаюцца пастановы: 1) аб адчыненні ў Дзьвінску з 1 ліпеня 1932 г. курсаў латыскае мовы для беларускага вучыцельства і 2) аб аплаце падарожжа прадстаўнікам вучыцельства ў Раду Адзелу (кожны вучыцель на гэту патрэбу павінен уносіць: ці Цэнтральнаму праўленьню Т-ва беларускіх вучыццалёў у Рызе, ці Дзьвінскаму адзелу — па 2 латы ў год).

Старшыня сходу М. Дзямідаў падмае пытаньне аб сьвяткаваньні 8 ліпеня г.г. 50-ых угодкаў нараджэння Янкі Купалы. Конфэрэнцыя ўхваліла зьвярнуцца ў Латвійскі радыафон ад імя беларускіх арганізацый за дазволам у гэты дзень прачытаць лекцыю на тэму: „Беларускае адраджэньне і творчасць Янкі Купалы“ і даць беларускае канцэртнае аддзяленьне. Захады аб дазволу і арганізацыю лекцыі і канцэртнага аддзяленьня даручаюцца Цэнтральнаму праўленьню вучыцельскага хаўрусу.

Пасьля гэтага прымаецца да ведама даклад М. Дзямідава аб працы беларусаў у Літве. У Коўне адчынена беларускае культурна-асьветнае Т-ва. Т-ва ўжо мае свой клуб і робіць спэтаклі, а зарахтуецца да адчынення дзіцячае пляцоўкі і пачатковае школы. Літоўскае грамадства ставіцца да беларускіх пачынаньняў дужа прыхільна.

С. П. Сахараў наведвае аб зробленай Дзьвінскай беларускай гімназіяй экскурсыі ў Нова-Аляксандраўск (Зарасай).

Апошнім было заслухана пытаньне аб дапамозе школам падручнікамі і іншымі патрэбнымі рэчымі, а таксама аб падтрымцы Дзьвінскага беларускага прыватнага дзіцячага саду пры Дзьвінскай беларускай школе. — Конфэрэнцыя ўхваліла з гэтай мэтай стварыць фонд пры Дзьвінскім Адзеле Т-ва беларускіх вучыццалёў. Фонд будзе складацца з адлічэньняў кожнага вучыцеля, працуючага

ў беларускай школе, па 24 лата ў год (па 2 латы штомесячна).

На заканчэньне было ўхвалена склікаць наступную Конфэрэнцыю з удзелам прадстаўнікоў ад беларускіх арганізацый. Скліканьне даручана Дзьвінскаму Алдзелу Т-ва беларускіх вучыцеляў у згодзе з Цэнтральным Праўленьем Т-ва.

Конфэрэнцыя закончылася ў 4 гадзіны дня.

Ня глядзячы на тое, што Конфэрэнцыя цягнулася толькі пяць гадзін, яна вы-

несла цэлы шэраг досіць важных пастановаў. Але ўсе гэтыя пастановы могуць астацца толькі на паперы, калі наша вучыцельства ў гэты адказны час ня пойдзе на шлях актыўнай працы і на грамадскую самаахвярнасьць.

Хочацца верыць, што ўсё наша вучыцельства праявіць максімум працаздольнасьці і ў нас ня будзе ўжо больш такіх здарэньняў, як зачыненьне беларускіх школ.

Стары вучыцель.

Беларусы у Літве.

(П р а ц я г).

Характэрна тое, што расейцы добра ведаюць, што яны ў Літве захапілі чужое (як ведаюць гэта і палякі), а таму ў сваім Бюро і ва ўсіх афіцыйных статыстычных справаздачах яны старанна зьмешваюць весткі аб беларускіх і расейскіх школах у адну кучу, каб ня кідалася ў вочы жудаснае становішча беларускае школы. Гэтак у той-жа „Геаграфіі Літвы“ — А. Тымінскага, на старонцы 26-й знаходзімо цікавую табліцу, якая гавора сама за сябе і ў якой выяўлены буйны ўзрост расейскае школы за кошт беларусаў. Табліца гэтая мае заглавак — „Свѣдѣнія о русскихъ и бѣлорусскихъ школахъ за время 1920—1929 г. г.“ — і выглядае гэтак:

На 1-е студзеня	Лічба расейскіх і беларускіх школ	Камплектаў клясавых у іх	Вучыцеляў у іх	Вучняў у школах			Лічба вучняў у Літве	Лічба вучняў у беларускіх школах
				хлопцоў	дзяўчат	разам		
1920 году	3	3	3	79	81	160	0,20	—
1921 „	4	5	3	139	135	274	0,25	105
1922 „	6	7	8	309	258	567	0,47	115
1923 „	11	15	15	390	304	694	0,59	58
1924 „	12	16	16	412	349	761	0,65	36
1925 „	12	17	17	416	356	772	0,63	34
1926 „	12	17	17	450	350	800	0,68	—
1927 „	17	23	23	506	349	855	0,70	32
1928 „	18	23	23	—	—	860	—	32
1929 „	22	27	27	—	—	950	—	—

Зьвярніце ўвагу на тры рэчы: па-перш, у табліцы нідзе не адзначана асобна колькі ёсьць расейскіх і беларускіх школ; па-другое, чым больш павялічваецца лічба школ, тым меншаю аказваецца лічба вучняў у беларускай школе; нарэшці трэцяе, самае галоўнае, — у 1921 годзе лічба вучняў-беларусаў была немаль аднальковая з лічбай вучняў у расейскіх школах (разам у беларусаў і расейцаў 274 вучня, а з іх у беларусаў — 105 вучняў), а зара лічба беларускіх вучняў зышла зусім на-нет. Якая лічба вучняў-беларусаў была ў 1920 годзе — зусім не паказана. Ці ня была яна большаю чым лічбу вучняў-расейцаў?

Чаму гэтак памяншаўся з году-ў-год лік вучняў-беларусаў?

Мы лічым, што ў гэтым вінны той настаўнік-расеяц, які ў гэтай школе працаваў і які лічыў сваім „патрыётычным“ абавязкам перарабіць беларускую школу на расейскую.

Па разглядзе ўсіх гэтых табліц, паўстае пытаньне:

А як-жа зара' стаіць справа беларускае школы ў Літве? Ці німа якога-колечы палепшанья?

— Нічога падобнага! — Зара' ў Літве ўжо німа ніводнае беларускае школы!

III.

Так стаіць справа на грунце асьветным. Што да галіны эканамічнай і палітычна - грамадзкай, дык тутака беларуская меншасьцёвая справа ў Літве стаіць таксама кепска: ніякіх арганізацый беларускіх, якія займаліся бы гэтымі справамі, ў Літве зусім німа. А яшчэ горш тое, што цэлы шэраг, нават нацыянальна-сьвядомых беларусаў-праваслаўных быў уцягнены расейцамі (з браку беларускіх арганізацый) у арганізацыі расейскія, як эканамічныя, так і палітычныя, і дабрачынныя і нават культурна - асьветныя. З гэтай-жа прычыны шмат беларусаў-каталікоў апынулася ў арганізацыях польскіх. Гэта надзвычайна ненармальна ўмацоўвала стан расейцаў і палякаў у Літве, біла па беларускай меншасьці і перашкаджала яе арганізацыі.

Беларускае сялянства па валасьцёх і беларускае жыхарства па гарадох, ня маючы сваіх беларускіх арганізацый, хочучы-ня хочучы, павінна было зьвяртацца да грамадзкіх арганізацый іншых славянскіх нацыянальнасьцяй і, такім чынам трапляла ў асяродак чужых і варожых беларускаму нацыянальна-сацыяльнаму адраджэньню ўплываў. І чым больш складаным і цяжкім у апошнія гады рабілася жыцьцё беларускага селяніна і ня маючага сталага заробку беларускага інтэлігэнта ды гарадзкога працаўніка, — тым часьцей яны павінны былі зьвяртацца за радамі ў чужыя арганізацыі і тым больш псыхолёгічна адрываліся ад роднага караня і аддаляліся ад думкі аб патрэбе ўласнае беларускае самаарганізацыі.

Адзінае, што здолелі зрабіць беларусы ў Літве, гэта — выпусьціць некалькі добрых кніжок. Але гэта справа была прароблена не беларускім грамадзтвам у Літве, не беларускаю меншасьцёю, а паасобнымі пэрсонамі, нямаль выключна адным гр. Вацлавам Ластоўскім ды ягоным супрацоўнікам К. Дуж-Душэўскім. Гэтая выдавецкая справа, пры ўсёй яе бязумоўнай і вялікай вартасьці, аднак зьяўлялася працаю аднабаковаю і ні ў якой меры не дапамагала самаарганізацыі беларускае грамадзкасьці і беларускае меншасьці ў Літве. У апошнія-ж чатыры-пяць год, з ад'ездам з Коўны гр. В. Ластоўскага, і гэтая выдавецкая справа, зусім спынілася.

Ня можна тутака не адзначыць яшчэ адной дужа характэрнай рысы, добра вымалёвываючай з боку псыхолёгічнага настроі значнай лічбы беларускіх інтэлігэнтаў у Літве, а таксама і настроі некаторай часткі літоўскага грамадзтва, прыхільнага да беларусаў. — Гэтыя грамадзяне, вось ужо ў працягу нямаль дзесяцігодзьдзя, ніяк нямогуць пазбавіцца ад зачараванья тае пары „вялікіх плянаў“ і „вялікіх пачынаньяў“, якія намячаліся ў эпоху цеснага беларуска-

літоўскага дзяржаўнага сапрацоўніцтва, у чатырохлецьце — 1919-га, 1920-га, 1921-га і 1922-га гадоў*). Тады ніхто не затрымоўваўся на „малых“ справах, тады ніхто не цікавіўся „малаю рольлю“. Плянны і маштабы былі надзвычайна вялікія, адкрываліся шырокія пэрспэктывы і для працы і для асобных адзінак. На фоне гэтых пэрспэктыву пытаньне аб арганізацыі беларускае меншасьці ў межах сучаснае Літвы здавалася настолькі дробным, што аб ім ня варта і гутарыць, — большасьць грамадзян, як мы ўжо казалі вышэй, прост гэтага пытаньня не заўважала. Зара, сытуацыя ўжо зусім ня тая, — яна даўно ўжо і рашуча зьмянілася, але „планы“ і „надзеі“ на нейкую зьмену, на зварот старой сытуацыі і старых магчымасьцей усё яшчэ жывуць у некаторых сэрцах і ўсё яшчэ перашкаджаюць некаторым грамадзянам спусьціцца да роўні „малых“ штодзёных спраў і інтарэсаў малога маштабу.

IV.

За апошні год у жыцьці беларускае меншасьці ў Літве наступіў некаторы пералом. Пад напорам беларускае грамадзкасьці, беларускія дзеячы ў Літве, пачынаючы з лета 1931 году, заварушыліся і ўзяліся за арганізацыйную працу над аб'яднаньнем беларускае меншасьці. Пасьля шэрагу нарад, у восені мінулага году стварылася ініцыятыўная група, з гр. гр.: Сымонам Якавіюком, Каралінай Плескачэўскай і Васілём Барысовічам на чале, якая апрацавала статут „Беларускага Культурна-Асьветнага Таварыства ў Літве“ і падала яго на зацьверджаньне.

Нямаль ўсю зіму 1931-32 году цягнулася справа разгляду і зацьверджаньня статуту адпаведнымі літоўскімі ўладамі, і толькі 28 лютага 1932 году адбыўся, нарэшці, першы агульны ўстаноўчы сход новастворанага беларускага таварыства.

На сходзе гэтым прысутнічала 37 асоб, якія абралі першае Праўленьне Т-ва ў складзе: старшыні — С. Якавіюка, намесьніка старшыні — А. Матача, скарбніка — К. Плескачэўскай, сакратара — С. Дзядзевіча, сябры праўленьня — Г. Радзюка і кандыдатаў — Я. Ясінскага і В. Барысовіча. Часовае бюро Т-ва адчынілася ў Коўне на Лайсвейс алее № 26.

Сваім першачарговым заданьнем новастворанае Таварыства лічыць, як гэта можна ўгледзіць з § 2 статуту Т-ва, — арганізацыю беларускае меншасьці і працу над узаемным беларуска-літоўскім культурным еднаньнем. Памянёны параграф статуту Т-ва кажа аб гэтым так:

„Мэты Т-ва: а) злучыць усю меншасьць беларускае нацыянальнасьці — як места Коўна, так і ўсей Літоўскай Рэспублікі — на падставах здаровай культурна-нацыянальнай працы; б) рупіцца аб таварыскім збліжэньні з літоўскімі грамадзкімі дзеячамі, каб узгадаваць маладое беларускае пакаленьне ў духу літоўскае дзяржаўнасьці і закаханьня да літоўскае культуры; в) пашыраць сярод беларусаў нацыянальную культуру; г) выховываць культурна-грамадзкіх дзеячоў; д) рупіцца аб фізычным выхаваньні беларускае моладзі“.

К. Езавітаў.

(Працяг будзе).

*) Глядзі наш нарыс — „Да гісторыі беларуска-літоўскага дзяржаўнага сапрацоўніцтва ў 1918—1922 гадох.“

Сход Рады Беларускага Адзелу пры Міністэрстве Асьветы.

20-га чэрвеня адбыўся сход Рады Адзелу пры Міністэрстве Асьветы; на сходзе былі прысутны: кіраўнік Адзелу — Ул. Пігулеўскі, прадстаўнікі беларускага вучыцельства — К. Езавітаў, С. Сахараў і Ул. Раткін, прадстаўнік Т-ва „Беларуская Хата“ — М. Дзямідаў, прадстаўніца Т-ва „Рунь“ — Н. Пінская і прадстаўнік Т-ва „Прасьвета“ — П. Жордзі. Сход ушанаваў кароткім успамінам і уставаньнем памяць памёршага вучыцеля Фэліцыяна Астроўскага. Затым была разгледжана новая табліца гадзін, зацьверджаная міністрам асьветы для меншасьцёвых школ. Рада Адзелу знайшла патрэбным звярнуцца да міністра з просьбай аб зьмене табліцы у тым сэнсе, каб агульная гісторыя выкладалася ужо у 4-й клясе, бо большасьць беларускіх школ працуюць пры 4-х клясах і, такім чынам, пры новай праграме, скончыўшы школу I ступені ня будуць мець ніякае веды з агульнае гісторыі.

Буджэт Беларускага Адзелу, як і увесь дзяржаўны буджэт Латвіі, складаецца зазвычай з 1-га красавіка па 1-е траўня. У бягучым 1932-33 буджэтным годзе у распараджэньні Беларускага Адзелу будзе — 71.707 латаў, з якіх на утрыманьне самога Адзелу прадугледжана — 8.904 лат., на Беларускія Дзяржаўныя 2-хгадовыя вучыцельскія курсы у Рызе — 8.745 лат., на Дзьвінскую Дзяржаўную Беларускую гімназію — 47.738 лат., на дапамогі беларускім аснаўным школам — 3.888 лат. і на летнія вучыцельскія курсы — 220 лат.

Дзеля таго, што беларускія аснаўныя школы у пераважнай большасьці сваей утрымоўваюцца павятовымі і гарадзкімі самаўрадамі, дык дапамога у 3.888 латаў аснаўным школам падзелена такім чынам, што прыватныя школы, якія утрымоўваюцца за свой кошт беларускім грамадствам — „Т-вам беларускіх вучыцялёў“ і Т-вам „Беларуская Хата“ — атрымалі большую частку з гэтае суммы, а школы самаўрадовыя дасталі толькі невялікія дапамогі на падручнікі. Дапамогі паміж школам падзелены гэтакім чынам: Рыскай прыватнай беларускай школе „Т-ва беларускіх вучыцялёў“ — 1.200 латаў; Гараўскай прыватнай беларускай школе „Т-ва беларускіх вучыцялёў“ — 500 лат.; Дзьвінскаму беларускаму дзіцячаму саду Т-ва „Беларуская Хата“ — 350 лат.; Прыдруйскай беларускай школе на інтэрнат у Белым — 300 лат.; Дзіцячай пляцоўцы „Т-ва беларускіх вучыцялёў“ пры 1-й беларускай школе на Маскоўскім Фарштаце у Рызе — 200 лат.; гэткай жа пляцоўцы пры 2-й школе на Чырвонай Дзьвіне — 200 лат.; на закупку падручнікаў для разсылкі па школах — 200 лат., на грашовыя дапамогі вясковым самаўрадовым школам (па 40—50 латаў на школу) — 938 лат.

Далей узнята было пытаньне аб прызначэньні беларускіх настаўнікаў у дзяржаўныя школы, якія паадкрывала Міністэрства Асьветы у валасьцёх, заселеных беларусамі. Гэтыя школы адкрыты на мейсцу раней існаваўшых тут беларускіх школ, але выкладаньне беларускае мовы у гэтых дзяржаўных школах не праводзіцца і беларускіх настаўнікаў у іх няма. Рада ухваліла дамагацца прызначэньня у гэтыя школы беларускіх настаўнікаў і увядзеньня выкладаньня беларускае мовы.

Затым былі заслуханы даклады аб стане Люцынскае і Дудэльскае беларускіх школ. Рада Адзелу справу Люцынскае школы даручыла высветліць камісіі у складзе: К. Езавітава, С. Сахарава і М. Дзямідава, а на абсьледаваньне справы Дудэльскае школы упаўнаважыла гр. Ул. Раткіна.

Для падрыхтоўкі беларускіх настаўнікаў да трыманьня іспытаў з латыскае мовы ухвалена арганізаваць улетку гэтага году спецыяльныя курсы, арганізацыя якіх даручана Дзьвінскаму Адзелу „Т-ва беларускіх вучыцялёў“.

Даклад Юбілейнае Камісіі, працуючай над выданьнем зборніку „Дзесяць год беларускае школы у Латвіі 1921—1931“ быў зацьверджаны і заместа выбыўшага з яе складу гр. П. Журкоўскага дэлегаваны у дапамогу Н. Пінскай і К. Езавітаву гр. М. Дзямідаў. Першы ліст зборніку ужо надрукаваны.

Дырэктар Дзьвінскае беларускае гімназіі, С. Сахараў, зрабіў паведамленьне аб патрэбе зьмены тыпу гэтае гімназіі; частка сяброў Рады Адзелу выказалася супроць далейшага выкладаньня латыні, але канчатковае пастанова ня вынесена у зьвязку з тым, што зарад над пытаньнем аб зьмене тыпу гімназіі працуе у Дзьвінску спецыяльная камісія Пэдагогічнае Рады.

Прынята пастанова, каб у далейшым кіраўнік Беларускіх Дзяржаўных настаўніцкіх курсаў, за атрымоўваемую ім сталую па кіраўніцтву курсамі пэнсыю, абавязаны быў даваць 6 лекцый у тыдзень без асобае за гэта аплаты.

Раднік.

Выпускны акт у Рыскай беларускай дадатковай школе

адбыўся 4-га чэрвеня а 20-й гадзіне. На акт сабралася чысьменная беларуская грамада, якая з вялікім зацікаўленьнем ставіцца зара да гэтае школы. Школа заклалася у 1927 годзе для дарослых беларускіх рабочых - бацькоў і старэйшых няшсьменных братаў ды апякунаў вучняў 2-й беларускай школы на Чырвонай Дзвіне. Заняткі у школе спачатку адбываліся тры разы у тыдзень па 3-4 гадзін, пачынаючы ад паловы восьмай гадзіны увечары; потым, памеры таго, як лік вучняў павялічаўся і узростала жаданьне вучыцца, заняткі пераходзілі на большы лік дзён у тыдзень і на вялікую лічбу гадзін у дзень. Зара заняткі йдуць кожны дзень па 5 гадзін, апроча суботы. У школе вучыцца ужо каля 350 вучняў, яна ахапіла нямаль усю беларускую рабочую моладзь на Чырвонай Дзвіне і прынята ужо горадам на сваё утрыманьне. У навучальным адношаньні школа арганізавана дужа цікава: прыймаюцца у школу у падгатоўчую групу зусім няпісьменныя грамадзяне; асвоіўшыся з чытаньнем і пісьмом, яны паступова праходзяць курс 6-ці клясаў аснаўнае школы і атрымліваюць адпаведнае пасьведчаньне; па сканчэньні-ж 6-ці клясаў, выказаўшыя добрыя посьпехі вучні прыймаюцца на Электратэхнічны Аддзел школы, які выпускае электратэхнікаў. Такім чынам, зусім няпісьменны беларускі рабочы можа праз некалькі год вучэньня у школе, ня кідаючы працы на сваёй фабрыце, ня толькі набыць пісьменнасьць і атрымаць агульна-пачатковую асьвету аснаўной школы, але і набыць спецыяльнасьць.

Акт адкрыўся кароткаю прамоваю сучаснага кіраўніка школы, гр. Якуба Кастылюка і чытаньнем пратаколу Пэдагогічнае Рады, з якога высветлілася, што:

а) 6-ціклясовы курс аснаўной школы скончылі: 1) А. Вэйглін, 2) А. Дамброўскі, 3) В. Дамброўская, 4) З. Дамброўская, 5) М. Дамброўскі, 6) М. Пупель, 7) Г. Рамапоўская, 8) У. Наркевіч, 9) В. Заракоўскі, 10) Я. Руткоўскі, 11) Макушаў і 12) У. Плюніс.

б) Электратэхнічны Аддзел школы скончылі: 1) У. Пупель, 2) В. Сіняўскі, 3) Я. Цырцэнь і 4) Я. Пушпур.

Да скончыўшых школу зьвярнуліся з прывітаньнямі: кіраўнік школы Я. Кастылюк, які даў цікавы агляд працы школы за мінулы год і асьветліў варункі школьнае працы, дзе прыходзіцца мець справу з вучнямі узростам ад 17 да 60 год; затым прамаўляў М. Дзямідаў, вітаючы, скончыўшых, як іхні клясовы настаўнік; некалькі прывітальных слоў сказаў кіраўнік Беларускага Аддзелу пры Міністэрстве Асьветы, гр. Ул. Пігулеўскі; па ім ад імя Рыскае беларускае гімназіі горача прывітаў скончыўшых гр. К. Езавітаў, які сам кіраваў некалькі год гэтаю школаю для дарослых у самы адказны момант яе арганізацыі, калі школа яшчэ была прыватнаю і настаўнікі працавалі у ёй безграшова, сучаснае разьвіцьцё школы дае пачуцьцё глыбокага моральнага задаваленьня яе закладчыкам; на заканчаньне вітаў кіраўнік 2-й Рыскай беларускай аснаўной школы, гр. Г. Плыгаўка.

У часе акту прыгожа сьпяваў хор вучняў Дадатковае школы, пад кіраўніцтвам гр. М. Грыўскага, і выступалі вучні з дэклімацыяй. Ад імя скончыўшых падзяку, у прыгожых і простых словах, сказаў В. Сіняўскі. Акт скончыўся сяброўскаю гарбатаю, па якой да раньня адбываліся танцы і гульні.

Краснадзвінец.

Хроніка беларускага жыцьця у Латвіі.

У справе Люцынскай беларускай школы беларускія грамадзкія арганізацыі Люцыншчыны — Люцынскі Аддзел Т-ва „Беларуская Хата“ і Т-ва „Беларускае моладзі“ — зьвярнуліся да Міністра Асьветы, які 10 ліпеня адведаў Люцын, з асобнымі мэморандумамі, у якіх дамагаюцца астаўленьня і надалей у Люцыне беларускае школы у якасьці самастойнае мястовае школы. Зьмест мэморандумаў падамо у наступным нумары часопісу. Міністр Асьветы прыняў беларускую дэлегацыю прыхільна і зазначыў, што добра знаёмы з беларускім адраджэнчым рухам і беларускімі дзеячамі у Польшчы.

Беларускае Навукова-Краязнаучае Т-ва закладаецца ў Рызе, заместа існаваўшага да гэтага часу Навукова-Краязнаўчага Гуртка пры Т-ве „Беларусаў - выбаршчыкаў“. Група ініцыятараў ужо апрацавала і 27 траўня перадала ў Рыскі Акруговы Суд на зацьверджаньне статут Т-ва. 18-га чэрвеня а 10-й гадзіне зрана ў Рэгістрацыйным адзеле Суда прызначаны быў першы разгляд справы аб зацьверджаньні статуту, а 30 чэрвеня на паўторным разглядзе, пасля некаторых зьмен, статут ужо зарэгістраваны. У бліжэйшым часе адбудзецца першы сход сяброў Навукова-Краязнаўчага Т-ва і выбары Праўленьня.

Заняткі у беларускіх школах закончыліся ў гэтым годзе: у аснаўных школах — 25 траўня, а ў гімназіях — 28 траўня. Іспыты для канчаючых аснаўную школу адбываліся з 25 траўня па 2 чэрвеня; для канчаючых гімназіі — з 24 траўня па 15 чэрвеня, а для пэдагогічных курсаў з 25 траўня па 11 чэрвеня.

Беларуская Дзіцячая пляцоўка на Маскоўскім Фарштаце у Рызе адкрылася з 15 чэрвеня пры 1-й Рыскай беларускай мястовай 6-ціклясавай аснаўнай школе. Пляцоўка будзе працаваць да 1 верасня 1932 году. На пляцоўку прыймаюцца дзеці ад 5 да 8 год. Кіраўніцаю пляцоўкі запрошана вучыцелька В. Вялінская. Утрымацелямі пляцоўкі зьяўляюцца „Т-ва Беларускіх вучыцялёў ў Латвіі“ і Пэдагогічная Рада 1-е Рыскае беларускае аснаўное школы.

Беларуская Дзіцячая пляцоўка на Чырвонай Дзвіне у Рызе адкрылася 15 чэрвеня пры 2-й Рыскай беларускай мястовай 6-ціклясавай аснаўнай школе. Кіраўніцаю пляцоўкі запрошана маладая вучыцелька гр. Кудраўцава. Пляцоўка будзе працаваць да 1 верасня. На пляцоўку прыймаюцца дзеці ад 5 да 8 год. Утрымацелямі пляцоўкі зьяўляюцца „Т-ва Беларускіх вучыцялёў“ і Пэдагогічная Рада 2-й Рыскай беларускай аснаўнай школы.

Беларуская Дзіцячая пляцоўка у Дзвінску распачала сваю працу з 1 ліпеня пры Дзвінскай беларускай аснаўнай школе. Запіс дзяцей адбываецца штодня з 9 гадзін да 13 гадзін у памешканьні школы на Ковенскай вуліцы № 98.

Беларускія лекцыі-канцэрты у Дзвінску. Па прыкладу Рыгі, наладжаны былі ў 1931-32 нав. годзе лекцыі-канцэрты ў Дзвінску. Поўнага сьпісу мы пакуль-што яшчэ ня маемо, а падаемо весткі толькі тыя, што трапілі ў Рэдакцыю.

24. IV. 1932 — лекцыя М. Дзямідава на тэму — „Пятро Антонавіч Крачэўскі“. Лекцыя ладзілася ў зале Дзвінскае Кансэрваторыі. Пасьля лекцыі адбыўся вялікі канцэрт, на якім выступалі: сьпявачка А. Латоас — з беларускімі па-мастацку выкананымі сьпевамі, і піаністка В. Бароўская-Пігулеўская — з дужа удачным канцэртам на роялю.

26. IV. 1932 — лекцыя А. Луцкевіча на тэму — „Янка Купала — прарок Беларускага Адраджэньня“. Лекцыя адбылася ў зале Дзвінскае Дзяржаўнае Беларускае гімназіі на Варшаўскай, 16. Пасьля лекцыі паялі і дэклімавалі вучні гэтае гімназіі.

Вечарына у 1-й Рыскай аснаўнай школе адбылася 7 траўня. Ставілася пьеса Марка Твэна — „Хлебароб па-амэрыканску“, камэдыя ў 2-х актах, дужа вясёла і па-мастацку праведзеная артыстамі Рыскага Беларускага Народнага Тэатру. Камэдыя публіцы спадабалася, найбольшыя аплёдысмэнты выпалі на долю Ул. Гусарэвіча (новы рэдактар) і А. Бедаравай (бой).

Школьныя экскурсыі адбыліся ў Рыскіх беларускіх школах у гэтым годзе толькі ў бліжэйшыя ваколіцы гораду Рыгі, а таксама і на Рыскае Узмор'е. Экскурсыя на Узмор'е ў 1-й Рыскай школе і гімназіі адбылася 19-га траўня, а ў 2-й беларускай школе — 20 траўня. Лічба дзяцей, меўшых магчымасьць выехаць на мора, была ў гэтым годзе, у зьвязку з крызісам, невялікая.

Выстаўкі вучнеўскіх твораў наладжаны ў 1-й і 2-й Рыскіх беларускіх аснаўных школах, на Маскоўскім Фарштаце і на Чырвонай Дзвіне. Экспанаты абедзвех выставак складаюцца галоўным чынам з вучнёўскіх малюнкаў усіх клясаў, пачынаючы з падгатоўчай клясы, і з рукадзельных прац дзяўчат і сталярных вырабаў хлапцоў. У 1-й школе апрача таго выстаўлены вучнёўскія ешыткі з працамі за мінулы год, а таксама і першыя вынікі каллекцыяніраваньня насякомых і матылёў, праведзеныя ў часе вясенніх экскурсыі гэтага году і на лекцыях краязнаўства.

Выпускны акт у 1-й Рыскай беларускай школе адбыўся 2-га чэрвеня. Поўны курс 6-ці клясаў па іспытах скончыла ў гэтым годзе ўсяго 2 вучаніцы: Аляксун Марыя і Папковіч Вера. Па гадавых адзнаках пасьведчаньне аб сканчэньні школы атрымала — Баўзан Вікторыя. З ліку 6 дапушчаных да іспытаў вучняў 4 вучні іспытаў ня вытрымалі. Пасьля акту адбылася сяброўская гарбата, уладжаная Школьнаю Радаю школы.

Выпуск Дзвінскае беларускае 6-ціклясавое школы. З чэрвеня закончыліся выпускныя іспыты у Дзвінскай беларускай пачатковай школе. Пэдагогічнай Радай былі дапушчаны да іспытаў 5 вучняў і 10 паківуты на другі год. З 5 вучняў вытрымалі іспыты чатыры: А. Міхалок, Н. Маціеўская, Г. Пялкоўская і П. Краўчанка.

Падрыхтоўка вучняў, якім ёсьць пераіспыты на восень, пачнецца ў школе з 1 ліпеня, безграшова, сіламі вучыцялёў школы.

А. Б.

Выпускны акт Прыдруйскай беларускай 6-ціклясавай школы. 4 чэрвеня ў Прыдруйскай беларускай 6-ціклясавай аснаўнай школе адбыўся ўрачысты акт 3-га выпуска гадунцоў гэтае школы. На

акт сабралася шмат беларускага грамадства. Акт быў адчынены прамоваю кіраўніка школы, гр. Вайвадзіша, які пазнаёміў прысутных з працай школы за мінулы год і адзначыў яе ўзрост за апошнія тры гады. У мінулыя гады вучняў у школе было ня больш 60—70, зараз лік іх дасягнуў да 110 чалавек.—Пасья прамовы гр. Вайвадзіша быў прачытаны пратакол Пэдагогічнай Рады і былі выданы пасьведчаньні аб сканчэньні школы 5-ці вучням: Прыкня, Пупіну, Гэндэль, Вёрславай і Іонін.

Скончыўшых школу ў цёплых словах прывіталі: кіраўнік школы, старшыня Школьнае Рады і прысутны на акце дырэктар Дзьвінскай Дзяржаўнай беларускай гімназіі, С. П. Сахараў, які заклікаў скончыўшых, дзеля пашырэньня сваей асьветы, паступаць у сваю родную беларускую гімназію. Пасья акту вучнямі школы, пад кіраўніцтвам вучыцеля М. Слосмана, была жыва разыграная дзіцячая п'еса пад назовай „На карысьць бедных дзетак“. Акт закончыўся вясёлымі скокамі вясковай моладзі.

Прысутны.

10-ты выпуск Дзьвінскае Дзяржаўнае беларускае гімназіі адбыўся 16 чэрвеня. Выпускны акт прайшоў дужа урачыста. З поваду юбілейнага выпуску гімназія зрабіла зьлёт матурыстаў гімназіі з усіх мінулых выпускаў. Каб аднавіць кантакт паміж сабой і з сваей alma mater у гімназію на акт з розных бакоў Латвіі сабралася даволі многа яе былых вучняў, што стварыла надзвычайна сэрдачную і шчырую атмасфэру сьвяткаваньня.

Скончыла гімназію у гэтым годзе 13 матурыстаў: В. Андрушунка, Т. Бартуль, Л. Васільева, Г. Клагіш, В. Міхайлава, Г. Муха-Мэндрык, М. Зуёўскі, А. Рабкевіч, Р. Рыткевіч, А. Станкевіч, В. Слосман, В. Юркевіч і З. Чэкаль. Скончыўшых віталі прамовамі: дырэктар гімназіі — С. Сахараў, кіраўнік Беларускага Адзелу — У. Пігулеўскі, старшыня Т-ва „Беларуская Хата“ — М. Дзямідаў, клясавы настаўнік выпуска — У. Раткін і адбылых абітурыэнтаў — вучыцель А. Баркевіч. Ад імя X выпуску настаўнікаў, дырэктара і гасьцей у сэрдачных словах вітала матурыстка Л. Васільева.

Увечары адбылася сяброўская гарбата, пад час якой вучні дэклімавалі вершы беларускіх пісьменнікаў, а вуч. П. Макаруха дужа удала выканаў шэраг сольных беларускіх і латыскіх песен, у музыкальнай апрацоўцы і пад акампанімэнт гр. Г. Фрэймана. Па гарбаце пачаліся танцы, якія цягнуліся да сьвятаньня.

—Трое лепшых абітурыэнтаў X выпуску — М. Зуёўскі, В. Слосман і Л. Васільева — ад Пэдагогічнае Рады за добрыя посьпехі атрымалі у якасьці узнагароды на

памятку зборнікі твораў беларускіх пісьменнікаў.

Кампазытар Юлія Аляксандравіч напісала новы твор на словы беларускага паэты Пятра Сакала — „Вяснянка“, а таксама закончыла оперу на тэкст п'есы Яна Райніса — „Pūt, vējini!“ („Дзьміце вецяроўкі!“) Апошняя праца праводзілася у працягу некалькіх год і пачата была яшчэ за жыцьцё самога Яна Райніса, які некалькі разоў слухаў адрыўкі і быў надзвычайна задаволены іх музыкаю апрацоўкаю. Мы мелі магчымасьць пазнаёміцца з клавірам гэтае оперы, у выкананьні самой кампазытаркі, і думаем, што гэта опера будзе мець безумоўны посьпех на латыскай сцэне. Дужа пажадана, каб нашы беларускія паэты у Латвіі пераклалі п'есу „Pūt, vējini!“ на беларускую мову. Гэта дамо-б магчымасьць паставіць яе і на беларускай сцэне.

Рыская беларуская прыватная гімназія у гэтым годзе будзе ужо працаваць у складзе усіх чатырох старшых клясаў. Прымо вучняў робіцца толькі у I, II, і III клясе, у IV выпускную клясу новых вучняў з боку гімназія не прымае. Просьбы аб прыёме ў гімназію трэба падаваць дырэктару гімназіі, гр. Аляксандру Захаравічу Радзьку, па чацьвяргох ад 16 да 19 гадзін, або пасылаць праз пошту на адрас: Рыга, Вялікая Маскоўская вуліца № 173. У зьвязку з пашырэньнем працы гімназіі, яна у гэтым годзе дастала ад гораду Рыгі дапамогу у суме — 8000 латаў.

Беларуская прыватная аснаўная школа у Торэнзбэргу на вуліцы Брыўзэмнэка, 22, у гэтым годзе будзе працаваць ужо у складзе 4-х клясаў: падгатоўчае, I, II і III. Магчыма, што з восені будзе адкрыта і IV кляса. Першы раз за увесь час існаваньня школы, яна у гэтым годзе атрымала дапамогу ад гораду Рыгі — пакуль што, да канца 1932 году, у суме — 4000 латаў. З боку Беларускага Адзелу школе адпушчана дапамога у суме — 1200 латаў. Такім чынам школа у гэтым годзе становіцца на моцны грунт.

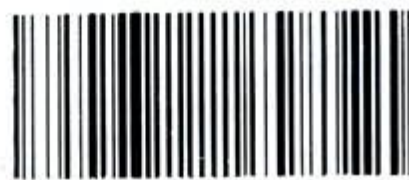
Сталярная майстэрня для вучняў адкрылася пры Дзьвінскай беларускай школе. Увесь належны камплект інструмэнтаў закуплены на сродкі Пэдагогічнай Рады школы. Акрамя таго атрымана на майстэрню дапамога ад Беларускага Адзелу у суме 50 латаў. У майстэрні можа працаваць група у 15 вучняў.

Дзьвінская беларуская пачатковая школа арганізавала летнія заняткі з вучнямі. З 20 чэрвеня вучні, што ня выехалі працаваць на вёску, збіраюцца у школу штодня а 10 гадзіне зраньня і працуюць да 2 гадзін. Адна група пераплятае школьныя пад-

ручнікі, другая група у сталярнай май-стэрні школы робіць розныя вучэбныя дапамогі і цацкі для дзіцячага саду. Вучні працуюць з вялікай ахвотай і зьяўляюцца на працу сваячасна. Працуюць безграшова, ахвяровываючы сваю працу на карысьць школы. Такая праца вучняў у нашых школах неабходна, каб нашая моладзь паступова прызвычаілася да ахвярнае працы, спачатку для сваей роднай школы, а з часам і для таго народу, з якога яна выйшла. Працай вучняў кіруюць вучыццлі: А. Барткевіч, А. Аляксандравіч і С. Мацьеўскі.

Да справы арганізацыі у Рызе беларускіх дзіцячых пляцовак. У Рызе на Маскоўскім Фарштаце пры 1-й беларускай школе і на Чырвонай Дзвіне пры 2-й беларускай школе вось ужо у працягу некалькіх год працуюць беларускія летнія дзіцячыя пляцоўкі. Утрыманьне гэтых пляцовак цалком падае на Пэдагогічныя Рады гэтых дзвюх школ, якім маленечку

дапамогу д. Між тым сь жыдоўскія у Рызе адп жэту Рыска чыць, што гэткую-ж на

00000002362738

ел. я і пі длі на ід-

баласьць нашых грамадзкіх арганізацыі, а у першую чаргу недагляд „Г-ва беларускіх вучыццалёў“, — вінны у тым, што у гэтым годзе беларусы, атрымаўшы дапамогі на Рыскую беларускую прыватную гімназію і на прыватную беларускую школу у Торэнзбэргу, не дасталі (бо і не прасілі!) ніякае дапамогі ад гораду на утрыманьне Дзіцячых Пляцовак. Справу гэтую трэба напавіць, пакуль яшчэ ня позна.

Іспыты латыскае мовы павінны вытрымаць настаўнікі усіх меншасьцёвых школ Латвіі да 1 чэрвеня 1934 году, на моцы распараджанья, падпісанага Міністрам Асьветы гр. Кеныням 10 чэрвеня г. г.

Конкурс на беларускія творы.

Агалашаю конкурсе на повесьць. Повесьць павінна быць творам новым, нідзе не друкаваным. Тэма — на выбар укладчыка, але пажадана: з часоў прыгону, з жыцця кутнікаў і пляцавікоў пасья прыгону, з часоў нашаніўскай пары, з часоў перавалаў вялікай вайны праз наш край. Мова павінна быць чыстая беларуская, склад гладкі і лёгкі да чытанья. Велічыня повесьці павінна быць такая, каб змясьціць у кніжцы падобнай да кніжкі: „Прыц і Жабрак“, пераклад Макара, 1928 г. — ня менш як на 160 балонак. Повесьць павінна быць перапісана на машыныцы, або пярком, але так выразна, каб лёгка было прачытаць. Ані на пачатку, ані на канцы повесьці ня трэба пісаць ані прозьвішча, ані псеўдоніму ўкладчыка. Прозьвішча-ж, ці псеўдонім трэба, напісаўшы на асобную картачку, ўлажыць у асобны канвэрт; а тады канвэрт гэты разам з перапісанай повесьццй асабіста перадаць мне, або прыслаць да 1 верасьня 1932 г. паштовай пасылкай па адрасу: Вільня, Кальварыйская вул. 53—2. Прозьвішчы-ж, ані псеўдонімы ня маю права падаць да ведама Конкурсовага Суда перш, а толькі пасья ацэны конкурсовых твораў.

У склад Конкурсовага Суда запрошаны д-р Я. Станкевіч, настаўнік Вінцусь Грышкевіч і Антон Луцкевіч. Яны могуць кооптаваць у склад Конкурсовага Суда яшчэ двух экспэртаў. Конкурсны суд агалосіць у кастрычніку 1932 г. сваю ацэну твораў і вызначыць прэміі за першыя па яго асуду лепшыя творы. Прэміі вызначаюцца тры: на 300, 200 і 100 залатовак. У працягу двух тыдняў пасья агалашэньня рэзалюцыі Конкурсовага Суда будзе выплачана прэмія. Пасья гэтага задарма буду мець права пусьціць у друк першае выдаьне прэм'ёваных твораў. Далейшае права друку пэраходзіць да аўтара.

Творы іншыя, прысланыя на конкурсе будуць зьвернены ўкладчыкам, калі яны таго пажадаюць; права друку гэтых-жа твораў належыць да асобнага угавору.

Адварды Будзька.

Зьмест 2 (12):

К. Езавітаў — Вялікага беларускага паэту і барадзьбіта Янку Купалу вітаемо з 50-тымі угодкамі! **С. Казэка** — Люцынская беларуская аснаўная 6-цікляевая школа за 10 год працы. **К. Езавітаў** — Беларускае Культурна-Асьветнае Г-ва „Бацькаўшчына“ у Латгаліі. **Стары вучыцель** — Конфэрэнцыя беларускіх вучыццалёў у Дзвінску. **К. Езавітаў** — Беларусы ў Літве. **Раднік** — Сход Рады Беларускага Адзелу пры Міністэрстве Асьветы. **Краснадзвінец** — Выпускны акт у Рыскай беларускай дадатковай школе. Хроніка беларускага жыцця ў Латвіі.

Адварды Будзька — Конкурс на беларускія творы.

Адказы Рэдактар — **К. Езавітаў**.

Выдавец — **Беларускае Выдавецтва**.

Друкарня Г. Іге, Рыга, Гэртрудзінская вуліца, 80.